

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za inostranstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šif. rač. 11.753. Telefon 45-86

Učiteljska organizacija danes in v bodoče

Načelna izjava

Odhod hrvatskih delegatov z glavne skupščine JUU v Banja Luki in sledeči dogodki, ki so končali z likvidacijo JUU na teritoriju banovine Hrvatske in z ustanovitvijo Saveza hrvatskih učiteljskih društev, so postavili ostalo organizirano učiteljsko v državi in celotno organizacijo JUU v nadvse težak in odgovoren položaj. Ravno težina in odgovornost pa sta, ki narekujejo vsestransko preudarnost pri reševanju tega položaja in pri izvajanju zaključkov, ki morajo vsi težiti za tem, da se razmere v učiteljskih vrstah dokončno uredijo in se ustanovi učiteljska organizacija, ki bi mogla zastopati celokupno učiteljsko Jugoslavijo.

Analiza posameznih dogodkov po glavni skupščini in njih ocenjanje bi nas ne mogla približati temu smotru. Do tega nas more dovesti le razumska opredelitev napram končnemu stanju. Stanje, nastalo za našo učiteljsko organizacijo po osnovanju Saveza hrvatskih učiteljskih društev, pa je treba presojati zgolj s stvarnega stališča, pri čemer moramo računati z avtonomno banovino Hrvatske kot s stvarnim dejstvom. Z ustanovitvijo banovine Hrvatske so prešli, razen postavljanja običajnih načelnih smernic in manjšinskega šolstva, kar ostane tudi v bodoče v kompetenci državne prosvetne centrale, vsi posli ministristva prosvete, zadevajoči prosvetno politiko na teritoriju banovine Hrvatske, na hrvatsko bansko oblast. Hrvatski ban postavlja danes učitelje, izvršuje premostitve, napredovanja in sploh vse posle prosvetne personalne politike. Prav ta vprašanja pa so tista, zaradi katerih si je učiteljsko ustanovilo svojo stanovsko organizacijo in delo na njih tvori še danes osnovo organizacijskega dela. S prenosom poslov z ministra prosvete na hrvatskega bana je minister prosvete prestal odločati o usodi hrvatskega učiteljskega v hrvatskega šolstva. Hrvatsko učiteljsko je zato izgubilo interes na organizaciji, ki in kakor je zanje dotlej obstajala. Prilagodilo je svojo organizacijo obstoječemu stanju, da jo tako obrzdi na življenjski osnovi. To bi slej ko prej moralo storiti ne glede na glavno skupščino v Banja Luki in na njen potek. Stvarna analiza, pri kateri upoštevamo zgolj življenjske silnice in pri kateri izločimo presojanje načina, kako se je to zgodilo, nas dovede samo do tega zaključka.

Po likvidaciji JUU na teritoriju banovine Hrvatske in sledeči ustanovitvi Saveza hrvatskih učiteljskih društev smo prišli v položaj, da imamo v državi dve docela samostojni učiteljski organizaciji, od katerih obsega vsaka svoj določen in zaključen teritorij. Tako danes niti ena niti druga od obeh ni upravičena predstavljati celokupno učiteljsko Jugoslavijo in uveljavljati ter zastopati njegove interese. To stanje je nenormalno in škodljivo, zato ne more in ne sme trajati dolgo časa. Naše vzajemno prizadevanje mora iti za tem, da se čimprej ustvari pogoji za osnovanje organizacije, ki bi lahko govorila v imenu celokupnega učiteljskega v državi. Četudi doslej ni izšla iz vrst Saveza hrvatskih učiteljskih društev za to nobena iniciativa in nas je hrvatsko učiteljsko postavilo pred izvršeno dejstvo, je to vprašanje tako aktualno, da ne moremo preko njega. Smatram celo, da je predvsem naloga Jugoslovenskega učiteljskega združenja, da prevzame iniciativo za to in da izvrši tudi vse potrebne predpriloge.

Oblika te skupne državne učiteljske organizacije ni več sporna. Z ozirom na to, da obstojata v državi dve po teritoriju docela ločeni in druga od druge nezavisni učiteljski organizaciji, ta skupna organizacija ne more biti niti društvo niti združenje, marveč more imeti zgolj obliko zveze. Osnovanje Zveze učiteljskih organizacij kraljevine Jugoslavije je edini realni izhod iz kritične situacije, ki vodi do dokončne ureditve razmerja med obema učiteljskima organizacijama.

Slovensko učiteljsko je stalo in stoji tudi danes do vseh vprašanj, ki zadevajo organizacijo in njeno delo, na docela realnem življenjskem stališču. Na učiteljsko organizacijo gleda kot na živ organizem, ki se mora, ako naj služi smotru, za katerega jo je učiteljsko ustanovilo in ohrani svojo upravičenost do obstoja, prilagoditi obstoječim državnopolitičnim razmeram. Dokler je država centralistično urejena, mora biti centralistično urejena po principih življenjske nujnosti tudi učiteljska organizacija. Vsaka drugačna oblika bi bila neživljenjska in bi ne imela nobenega smisla in pomena.

Živimo v dobi notranjega preurejanja države. Kakšne oblike bodo nastale po dokončani preureditvi, je danes težko reči. Ne vemo ne števila državnih avtonomnih upravnihi enot, ki se pripravljajo, ne obsega avtonomij, ki bodo priznane poedinim upravnim enotam. Kot stanovska organizacija teh državnopolitičnih preureditev niti ne moremo zadržati niti preprečiti in za to tudi nismo

poklicani. Ravno tako pa državno političnih dogodkov ne moremo in ne smemo prehitovati. Zato se je danes nemogoče konkretno izraziti o tem, kakšna naj bo naša učiteljska organizacija v bodoče in kako naj se nastalim novim prilikam prilagodi. Vse to so vprašanja, ki jih bo jasno pokazala dokončna preureditev države, ki bo odločala tudi o obliki naše organizacije in o številu njenih edinic. Eno pa vemo točno že danes: da se bo morala naša organizacija nujno in do skrajnih konsekvenc prilagoditi stanju, ustvarjenem s preureditvijo države. To velja zanj kot celoto, torej v enaki meri za njen slovenski, kakor za njen srbski del. Če bomo dobili banovine s popolnimi avtonomijami, ki in kakor jo ima banovina Hrvatska, bo postala naša, danes centralistično urejena organizacija, brez pomena za nas vse, za Slovence prav tako kakor za vse ostale. V tem primeru bomo morali na posameznih področjih osnovati docela samostojne učiteljske organizacije. Kakšno obliko naj bi te pokrajinske organizacije imele, o tem mora biti prepuščena sodba članstvu na teritoriju dotičnih pokrajin. Naši centralni organizacijski forumi o tem ne morejo sklepati. Če pa bodo avtonomije banovin drugačne, bo potrebna tudi drugačna prilagoditev.

Četudi bi nastali položaj narekoval ustanovitev samostojnih pokrajinskih učiteljskih organizacij, bo še vedno ostala ziva potreba po skupni, ves teritorij države obsegaajoči učiteljski organizaciji, ki bo naš skupen organ

za reševanje vseh tistih vprašanj, katerih odločanje bo tudi nadalje prepuščeno državnemu ministrstvu prosvete in ki bo poleg tega na zunaj reprezentirala celokupno učiteljsko kraljevine Jugoslavije. To in pa potreba čim tesnejšega medsebojnega tovariškega kontakta ter nadaljnega duhovnega zblíževanja so in ostanejo tudi vnaprej med nami najmočnejše združevalne sile. Kar velja glede oblike skupne državne učiteljske organizacije v že danes obstoječem stanju, bo veljalo za novo ustvarjeno stanje, tudi če bi nam prineslo avtonomije najširšega obsega.

Slovenski učitelji smo vedno stvarno in lojalno sodelovali v državni učiteljski organizaciji, pri njeni ustanovitvi in izgraditvi in pri vsem delu, ki ga je vršila v teku vseh 20 let svojega obstoja. Od tega stališča stvarnega in lojalnega sodelovanja ne odstopamo niti danes, niti ne bomo odstopili v bodočnosti, pa naj nam prinese ta kar koli. V lojalnem prijateljskem sodelovanju se bomo vzajemno s predstavniki učiteljskega ostalih predelov države porazgovorili tudi o vseh vprašanjih, ki bi nam jih prinesla preureditev države.

O vprašanjih, ki jih obsega gornja moja izjava, je razpravljala tudi zadnja seja upravnega odbora JUU v Beogradu dne 9. in 10. februarja tega leta. Na tej seji sem opredelil stališče do organizacije, kakor je prikazano zgoraj. Obveščen, da neke osebe moja izvajanja na tej seji netočno in tendenciozno razširjajo med učiteljsko in drugo javnostjo po državi, sem se čutil dolžnega, s to posebno izjavo svojo opredelitev javno ponoviti.

V Ljubljani dne 26. februarja 1940.

Metod Kumelj s. r.,
predsednik JUU — sekcije za dravsko banovino.

Iz debate o šolstvu v banskem svetu

»Ljudsko šolstvo še ni tako dobro kakor bi moralo biti. Primanjkuje učiteljev, ki bi bili povezani z narodom in ki bi sodelovali s starši, ki so jim zaupali svoje otroke.«

»Da bi bili mladi učitelji, ki prihajajo v podeželje, izobraženi tudi v kmetijskih stvarih, naj bi se v počitnicah med njihovim študijem na učiteljsku priredili zanje na deželi praktični kmetijski težaji.«

»Za kmečke fante in dekleta med 18. in 20., oz. 14. in 18. letom, naj se ustanove obvezne kmečko - gospodinjke nadaljevalne šole.«

»Odpuste naj se omožene učiteljice iz državne službe, s čimer bi bilo mogoče zaposliti mnogo brezposelnih učiteljskih kandidatov.«

»Sedanje učiteljsko, razen nekaj častnih izjem, ne čuti z narodom in tudi ne sodeluje v njegovih organizacijah.«

—o—

Iz celokupne debate je razvidno, da polaga ljudstvo in njega zastopniki veliko važnost na ljudsko šolo. Ne plaši se nobenih strokov in dela, da bi omogočilo svoji deci čim boljše izobrazbo. Tudi naš kmet je danes prepričan, da »tisti več velja, kdor več zna«. Od vsakega stanu se zahteva, da izpopolni svojo poklicno naobrazbo, in tako izboljša svoje stanje. Tudi preprosti kmet je prišel do spoznanja, da mora intenzivneje sodelovati v narodnem občestvu in se strokovno temeljito pripraviti, če hoče »umno« kmetovati. Na banovinskem zasedanju se je kar pet ban. svetnikov zavzelo za obvezen obisk kmečkih fantov in deklet od 14. do 18., oz. 18. do 20. leta v kmečkih oz. gospodinjstvih nadaljevalnih šolah. Razumljivo je, da mora vsaka nadaljnja izobrazba sloneti na temeljiti splošni podlagi, ki jo mora dati ljudska šola. Očitajo ji, da ima premalo stikov z narodom in da polaga preveliko važnost na »znanje«. Že večkrat smo omenili, da ima današnja ljudska šola hibe, ki jih pa ni krivo učiteljsko. V pretežni večini se učiteljsko trudi, da bi vzgojno delo rodilo resnične uspehe. Kakor povsod, je tudi v našem stanu nekaj učiteljev, ki jim vzgoja mladine ni prva skrb. Toda po njih ne smemo soditi. Ogromna večina pa se resnično prizadeva, da bi mladino vzgojila in pripravila za realno življenje. Vsi pedagoški članki poudarjajo, da morajo vladati med šolo in domom dobri in pristrčni odnosi: Učitelj mora poznati starše svojih otrok ter se mora zanimati za njih socialne razmere. Le učitelj, ki pozna otrokove razmere, lahko najde pravilno pot v vzgojstvu. Pa tudi za samo umsko izobrazbo je velike važnosti, da ima učitelj stik z občestvom, v katerem deluje in živi. Poznati mora socialne, kulturne, gospodarske in verske razmere vasi. Šola ne sme posredovati zgolj umske izobrazbe, natrpiti v otroka množico neživljenjske snovi, temveč mora predvsem razvijati čut odgovornosti do bližnjega in skupnosti ter mladino vzgojiti v dobre in delujoče člane človeške zajednice. To so principi, ki jih vedno in povsod poudarjamo. Ako jim ni mogoče vedno slediti, je za to

več razlogov. Najmanjši delček krivde je na učiteljsko. Prvi razlog je v težkih socialnih razmerah, v katerih živi naše ljudstvo. Neki banovinski svetnik je rekel, »da hodijo otroci v naših obmejnih krajih v šolo raztrgani in slabo oblečeni ter da vlada velika revščina«. Pod bremenom težkih socialnih prilik ni v domovih soglasja, harmonije in »tihe sreče«. V hiši je prepri, kletev, spolzko govorjenje in večkrat so otroci celo priče intimnega razmerja staršev. V svojem dolgoletnem službovanju sem imel priliko spoznati pogubnost teh nezdravih razmer. K vsemu temu se mnogokrat pridruži še neupravičen odpor do šole in učiteljskega. Učiteljsko se kritizira in obrekuje kar vpričo otrok. Kako more imeti učene zaupanje in spoštovanje do svojega vzgojitelja, o katerem ne sliši doma nič dobrega. Toda kako naj se zavedajo starši, da rušijo s tem avtoriteto učitelja, ko pa imajo priliko čitati, kako se tudi na takih forumih, ki bi morali prvi skrbeti za učiteljevo avtoriteto, učiteljsko samo kritizira, omalovažuje in blati. Tretji razlog je iskati v našem učnem načrtu, ki zahteva preveč znanja. Šola ne sme ostati brez smernice, vendar do podrobnosti predpisana in za vsa država enaka snov ne ustreza življenjskim principom domorodnosti. Rigorozna vezanost na predpisane teme in z urnikom določeni predmeti onemogočajo tesnejšo naslonitev na gospodarske, socialne, kulturne in verske razmere šolskega okoliša. Vendar splošne naobrazbe ne smemo prezreti. Učence mora obvladati najosnovnejše »veščine«, če hoče slediti nadaljnji izobrazbi, t. j. logično čitanje, razumno računanje in pravilno ter lepo pisanje.

Naloga ljudske šole je posredovanje življenjske izobrazbe. Nikakor pa ne smemo dopustiti, da bi se ljudska šola izpremenila v strokovno - kmetijsko. Ljudska šola mora do neke meje podajati splošno izobrazbo, drugače pa mora pripravljati mladino za vredne člane človeške in narodne zajednice. Seveda ne sme pozabiti na poljudno obravnavo kmetijskih vprašanj, t. j. na pripravo za poklicno udejstvovanje. Ni pa potrebna učiteljsko izčrpa strokovna izobrazba.

Pozdravljam predloge, da naj se za kmečke fante in dekleta uzakoni obvezen obisk kmečko - gospodinjstvih nadaljevalnih šol. O tem sem natančneje razpravljal v 26. številki »Učit. tovariša«.

Ne morem razumeti predloga, da naj se odpuste omožene učiteljice. Predlagatelj menda ni vedel, da ni brezposelnih učiteljskih kandidatov. Učiteljskih kandidatov celo primanjkuje. Brezposelnost torej ne more biti razlog za odpust poročenih učiteljic. Poročene učiteljice so dobre učiteljice in še boljše vzgojiteljice. Kot matere imajo praktične izkušnje in dobro razvit čut za pravilno oblikovanje otrokove duše. Če živijo za svoj poklic, so nenadomestljive elementarne učiteljice.

Že v prvem delu sem poudaril, da mora biti šola v dobrem odnosu z domom. Učitelj mora med ljudstvo, da spozna njega življenje in mišljenje. Učitelj se mora zanimati za so-

cialne razmere svojih otrok, živeti z ljudstvom v pristrčnih odnosih ter mu pomagati z nasveti in dejanji. Čuvati mora svoj ugled, s svojim življenjem mora biti najboljši vzgled mladini. Glavna učiteljeva skrb mora biti šolstvo. V izvenšolskem delu naj se vsakdo udejstvuje po svojih zmožnostih in v kolikor mu to dopušča čas. Ni mogoče predpisovati društvenega dela za vse, ker vsakdo nima zmožnosti do tega udejstvovanja. Vsak naj dela, kar je adekvatno njegovim prirojenim dispozicijam. Glede izvenšolskega dela moram še pripomniti, da mora biti učitelj najprej na svojem službenem mestu stalen. S stalnostjo je učitelju dana možnost za intenzivno izvenšolsko udejstvovanje. Ne zagovarjam tistih, ki jim je edina skrb, da pretolčejo šolske ure. Poudariti hočem le, da mora učitelj živeti samo za poklic. Če ima veselje do dela izven šole, naj se udejstvuje tam, kjer ga veseli in za kar ima sposobnosti. Nikoli bi pa ne smelo biti njegovo izvenšolsko delo razlog za premešitev.

Glede učnih knjig naj omenim, da njihovo prepogosto izmenjavanje ni na mestu. Starši in šole imajo nepotrebne stroške, a tudi načrtno delo je ovirano. Ako se učbeniki naglo izmenjavajo, je učno delo vsakokrat pretrgano. Nisem pa mnenja, da naj ostanejo vedno ene in iste učne knjige. Nekateri starši bi imeli najrajši, da bi še otroci otrok imeli iste šolske knjige. Ne smemo pozabiti, da je šola živ organizem, vzgojno delo mora biti povezano s stvarnostjo. Prilagoditi se mora vsakokratnim socialnim, gospodarskim in kulturnim prilikam dobe. Kakršno je življenje, takšna mora biti šola. Tudi učbeniki ne smejo preko teh načel in se morajo ozirati na življenjske izpremembe ter se izenačiti z novimi razmerami. »Večni« učbeniki so »neživljenjski« pripomočki.

—o—

Učiteljsko se zaveda svojega poslanstva in dobro ve, da je vzgojno delo silno važno. Mladina je up staršev in domovine. Prav vsi, ki resno pojmujejo svoj vzvišeni poklic, se trudijo, da bi svoje šolsko in vzgojno delo prilagodili resničnim razmeram slovenske vasi. Nič manjšo važnost ne polaga učiteljsko na dobre odnose šole in doma, ker dom lahko podpira ali tudi ruši vzgojno prizadevanje šole. Realne razmere in dobri odnosi so tisti temelji, na katere mora graditi dober vzgojitelj. Drugače je šola podobna zidarju, ki zida na pesek. Učiteljsko hrepeni po podpori doma. Odklanjamo pa namero, da se nas sodi po poedincih. Vsem — učiteljsko in staršem — pa mora biti vzgoja mladine najvišja skrb!

—a—

VABILO

na VIII. redno letno skupščino Učiteljske samopomoči v Ljubljani, zadrage z o. j., ki bo v nedeljo, dne 10. marca 1940., v državnim mestni ljudski šoli v Novem mestu. Začetek ob 10. uri dopoldne.

Dnevni red:

1. Predsednikovo poročilo.
2. Zaključni račun za leto 1939.
3. Poročilo nadzornega odbora.
4. Poročilo o pravilniku za humanitarne ustanove.
5. Volitev upravnega in nadzornega odbora.
6. Predlogi in pritožbe.
7. Slučajnosti.

Opomba: Ako bi letna skupščina ob napovedani uri ne bila sklepna, se bo vršila čez pol ure druga skupščina v zgoraj omenjenem prostoru in z navedenim dnevnim redom, ki sklepa v smislu § 36. brez ezira na število navzočih združnikov. Zaključni račun je v združni pisarni članom na vpogled od danes do dneva letne skupščine.

Predsedstvo Učitelj. samopomoči v Ljubljani, dne 19. februarja 1940.

Ivan Kocijančič s. r.
predsednik

Juraj Režek s. r.
podpredsednik

Dseblina:

Učiteljska organizacija danes in v bodoče. Iz debate o šolstvu v banskem svetu.

Vabilo.

Pisma s podeželja.

Letna skupščina zadrage Učiteljske samopomoči v Ljubljani.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJHOV POLOŽAJ: Okraj, v katerem zavzemajo pripravniki dve tretjini vsega učiteljskega.

LISTEK: Prave egiptovske sanjske bukve. Splošne vesti. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Kaj vse pišejo? — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pravnik. — Stanovska organizacija JUU.